

Koncepcja działalności Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu w latach 2022 – 2025.

Muzeum Wsi Opolskiej jest wojewódzką samorządową instytucją kultury, której zakres działania określony jest w następujących uregulowaniach prawnych:

1. ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123 z późn. zm.),
3. statut, nadany uchwałą nr XLVIII/479/2018 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 6.11.2018,
4. regulamin organizacyjny Muzeum Wsi Opolskiej wprowadzony zarządzeniem nr 7/2000 Dyrektora MWO z dnia 26.07.2000 (aktualnie procedowana jest jego zmiana)

Podstawą do działania Muzeum w kolejnych latach są plany pracy opracowane na podstawie przyznanej dotacji od organizatora, tj. Województwa Opolskiego. Dotacja obejmuje środki finansowe na działalność bieżącą i na wydatki majątkowe. Dodatkowo – w zależności od podejmowanych działań przez Muzeum – organizator ma możliwość przyznać dotacje celowe: na zadania dodatkowe oraz na wkłady własne do projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych, które Muzeum również pozyskuje. Działalność muzealna generuje także przychody własne (sprzedaż biletów, pamiątek, wynajem terenu i obiektów), która z reguły stanowi kwotę w wys. ok. 15% wysokości dotacji podstawowej.

Plan finansowy Muzeum na 2021 rok

W 2021 roku budżet Muzeum – po weryfikacji w ostatnich tygodniach - przedstawia się następująco:

1. Dotacja podstawowa:	2.767 tys.
2. Dotacje celowe:	
1) remont drogi wewnętrznej, ogrodzenie chałupy w Kielczy, remont dachu nad kuźnią z Ziemiełowic, wkład własny do projektu (wystawa „Fotografie F.Lepicha”)	276 tys.
2) projekt „Głos mają ryby” (UMWO/RPO WO)	93 tys./447 tys.
3) projekt „Jubileuszowe muzeum” (Interreg)	88 tys.

4) wystawa „Fotografie F.Lepicha” (MKiDN)	46 tys.
5) konkurs „Kroszonki Opolskie” (MKiDN)	35 tys.
3. Środki na wydatki majątkowe:	
1) projekt „Głos mają ryby” (UMWO/RPO WO)	444 tys./1.020 tys.
2) zakup ciągnika rolniczego (UMWO)	110 tys.
3) wystawa „Dywany kwietne” (UMWO)	20 tys.
4. Przychody własne:	365 tys.

Jak z powyższego wynika montaż finansowy budżetu Muzeum wymaga wielu działań organizacyjnych (przygotowywanie projektów, pozyskiwanie środków finansowych w różnych źródłach, ewaluacja projektów), ale dzięki temu możliwa jest realizacja licznych – ciekawych i ambitnych działań muzealnych, co przekłada się na poprawę infrastruktury technicznej i muzealnej a także na tworzenie ciekawej oferty muzealnej dla zwiedzających. Najważniejszym elementem takiego planowania pracy było dofinansowanie przez organizatora zadań, na które Muzeum otrzymało dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych (RPO WO, Interreg, PO MKiDN) a także przyznanie dotacji celowych na bieżące zadania w zakresie działalności muzealnej.

Finansowe podstawy działalności Muzeum w 2022 roku

Projekt planu pracy Muzeum Wsi Opolskiej na 2022 rok został złożony w Departamencie Kultury, Sportu i Turystyki UMWO do oceny pod kątem zgodności planowanych działań z zasadami wynikającymi z regulacji prawnych obowiązujących dla Muzeum a także pod kątem możliwości ujęcia go w budżecie Województwa Opolskiego na 2022 rok.

1. Dla realizacji zadań planowanych do wykonania w 2022 roku zasadne jest zwiększenie dotacji podstawowej w stosunku do dotacji na 2021 rok, jak niżej:
 - 1) o środki finansowe na pokrycie skutków podwyżki wynagrodzenia dla pracowników, przeprowadzonej w 2021 roku (co zostało potwierdzone w piśmie DKS-III.502.15.2021)
 - 2) o środki finansowe na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania Muzeum wynikających z inflacji (zostały one przewidziane w złożonym projekcie planu pracy na 2022 rok z założeniem 5% inflacji)
 - 3) o środki finansowe pozwalające na zwiększenie wynagrodzeń dla pracowników od II kwartału, o ile zostanie podjęta taka decyzja jako kontynuacja procesu podwyżek wynagrodzeń w Muzeum przeprowadzonych od września 2021 roku; ambitnym

zamierzeniem byłoby osiągnięcie w ciągu kilku najbliższych lat zbliżenie lub zrównanie średniego wynagrodzenia w Muzeum ze średnim wynagrodzeniem w woj. opolskim (obecnie średnie wynagrodzenie w Muzeum, liczone zgodnie z metodologią GUS wynosi 4.567 zł a w woj. opolskim 5.316 zł)

2. Dla płynnej pracy muzealnej ważne jest żeby utrzymana została zasada udzielania dotacji celowych na sfinansowanie wkładów własnych do projektów na które Muzeum uzyskuje dofinansowanie . W 2022 roku planowane są następujące działania w tym zakresie:

- 1) projekt „Sensoryczna wieś opolska” koszt ogółem: 80 tys. wkład własny: 39 tys.
- 2) konkurs „Kroszonki Opolskie” koszt ogółem: 88 tys. wkład własny: 29 tys.
- 3) projekt „Plener rzeźbiarski” koszt ogółem: 66 tys. wkład własny: 10 tys.
- 4) wystawa „Chłopi śląscy” koszt ogółem: 120 tys. wkład własny: 24 tys.

3. O ile dotacja podstawowa przyznana Muzeum na 2022 rok nie będzie zawierać środków na zaplanowane działania związane z utrzymaniem i remontami infrastruktury technicznej oraz zabezpieczeniem obiektów ekspozycyjnych, o tyle następujące zadania powinny być objęte umowami na dotacje celowe dla ich zrealizowania:

- 1) ekspertyza techniczna spichlerza z Grudyni, kwota: 49 tys.
- 2) odbudowa „domku ogrodnika” ze Sławięcic, kwota: 38 tys.
- 3) drugi etap remontu drogi na zapleczu techn. kwota: 105 tys.
- 4) remont dróg wewnętrznych, kwota: 40 tys.
- 5) remont dachu na chałupie z Wichrowa i spichlerzu z Grudyni, kwota: 100 tys.
- 6) remont wiat i ciesielni, kwota: 61 tys.
- 7) koncepcja budowy magazynu zabytków/sal wystawowych i edukacyjnych (śr. inwestycyjne) kwota: 40 tys.

(dodatkowe wyjaśnienia dot. tego zadania są przedstawione w dalszej części opracowania)

4. W 2022 roku kontynuowany będzie projekt „Głos maja ryby”, co oznacza wydatkowanie przyznaných środków finansowych w następujących wysokościach:

- 1) środki bieżące (UMWO/RPO WO): 420 tys./1.300 tys.
- 2) środki na wydatki majątkowe (UMWO/RPO WO): 209 tys./470 tys.

W zależności od podjętej decyzji przez Zarząd WO rozpoczęty zostanie też projekt pt. „Mamy rady na odpady”, na który przewidziane są następujące środki finansowe: 132 tys. (UMWO) + 357 tys. (RPO WO)

Struktura organizacyjna

Obecna struktura organizacyjna wynikająca ze statutu MWO i regulaminu organizacyjnego jest adekwatna do prowadzonej działalności, uwzględniając zmiany regulaminu organizacyjnego, które są aktualnie procedowane. Zmiany te wynikają z konieczności uaktualnienia zapisów regulujących pracę poszczególnych działów zgodnie z zakresem zadań i faktycznie pełnionymi obowiązkami na wszystkich stanowiskach oraz obowiązującym nazewnictwem, w tym: na ustanowionych stanowiskach z-cy dyrektora Muzeum, samodzielnych stanowisk ds. rzemiosła i sztuki ludowej oraz ds. organizacji wydarzeń muzealnych i promocji a także specjalisty ds. bhp i p.poż.

Nie oznacza to jednak, że nie ma obszarów, w których możliwy a nawet wskazany, byłby rozwój działalności muzealnej, co jednak uwarunkowane byłoby dalszymi zmianami struktury organizacyjnej i/lub zatrudnienia. Propozycje te są przedstawione poniżej:

1. Dla prawidłowej gospodarki przyrodniczej i hodowlanej powinien być powołany odrębny dział. O ile bowiem obecna działalność Muzeum w tym zakresie realizowana jest przez dwa działy, o tyle jej rozwój, co przyniosłoby wymierne skutki w postaci ciekawszej ekspozycji pod względem przyrodniczym (w tym: rozwój pokazowej hodowli, historyczne gatunki roślin, rozwój bioróżnorodności itp.) wymagałby stworzenia odrębnej specjalistycznej komórki (dodatkowe 2-3 etaty, środki finansowe na rozwój działalności; łącznie ok. 200-250 tys. zł w 2022 roku)
2. Zwiększenie etatów w Dziale Udostępniania i Edukacji i Dziale Finansowym oraz przygotowanie wybranych obiektów ekspozycyjnych pozwoliłoby na wydłużenie sezonu udostępniania Muzeum na cały rok, łącznie z okresem jesienno-zimowym (dotyczyłoby to wybranych dni tygodnia i godzin w okresie październik-marzec). Taka zmiana wymagałaby dodatkowych 4 etatów/6 miesięcy i środków finansowych w wys. ok. 75 tys. zł rocznie. Wydaje się, że rozszerzenia w ten sposób oferty muzealnej spotkałoby się raczej ze sporym zainteresowaniem ze strony zwiedzających, choć z pewnością rzeczywista frekwencja zwiedzających w okresie jesienno-zimowym byłaby w większym stopniu uzależniona od warunków pogodowych. Podjęcie takiej próby w 2022 roku mogłoby wskazać kierunek działalności Muzeum w latach następnych.

Ocena działalności muzealnej (gromadzenie, konserwacja i udostępnianie zbiorów) w kontekście zadań do zrealizowania w 2022 roku.

W ciągu ostatnich lat udało się przeprowadzić szereg prac remontowych (konserwacji) obiektów ekspozycyjnych, dzięki czemu ich stan techniczny znacznie się poprawił. W chwili obecnej najwięcej troski przysparza spichlerz dworski z Grudyni, którego dach będzie remontowany na przełomie 2021/2022 roku, ale pozostaje problem ze statyką budynku. Powinna ona być zbadana i naprawiona na podstawie projektu, który planujemy opracować w 2022 roku (na jego podstawie Muzeum będzie aplikować na remont obiektu w 2023 roku; koszt opracowania dokumentacji: 40 tys. zł).

Ponieważ dachy słomiane wymagają wymiany mniej więcej co 10-12 lat musimy planować takie prace dla 2 obiektów rocznie (na terenie jest posadowionych 25 budynków krytych słomą). W 2022 roku dachy słomiane będą naprawiane przez ekipę muzealną (materiał na remonty mamy zakupiony) natomiast remont dachu na chałupie z Wichrowa i na spichlerzu z Grudyni (gont) będzie zlecony (o ile w dotacji podstawowej lub celowej zostaną zabezpieczone środki w wys. 100 tys. zł).

Ciągłej pracy wymagają niewielkie zniszczenia i uszkodzenia drewnianych elementów a także bieżące remonty wewnątrz obiektów ekspozycyjnych (malowanie, tynki, stolarka). W niektórych obiektach widoczne są ślady żerowania szkodników drewna, co oznacza konieczność przeprowadzenia zabiegów dezynsekcyjnych (gdyby było można, należałoby zaplanować rocznie ok. 200-300 tys. zł na dezynsekcję/gazowanie 2 obiektów; póki co, przez pracowników Muzeum zostaną przeprowadzone miejscowe dezynsekcje środkami grzybo- i owadobójczymi).

Problematyczny jest stan wielu eksponatów pozyskanych przez Dział Kultury Materialnej i Folkloru w ostatnich latach. Jedyne co dało się zrobić z licznymi wielkogabarytowymi maszynami, urządzeniami i sprzętem to wstępne ich zabezpieczenie. Wielu nakładów wymaga natomiast ich remont, częściowe rekonstrukcje, uruchomienie. Wprawdzie sytuacja polepszyła się dzięki stworzeniu odpowiednich warunków w pracowni konserwatorskiej ale pracy jest znacznie więcej niż na 1 etat renowatora. Co roku pełnej konserwacji poddawanych jest 4-5 wartościowych eksponatów a ok. 150 poddawanych jest konserwacji zachowawczej i renowacji. W przyszłości należałoby rozważyć możliwość zatrudnienia jeszcze jednego pracownika (1 etat to ok. 80 tys. zł), dzięki czemu szybciej osiągnęłoby się pełne zabezpieczenie wszystkich muzealiów ruchomych.

Duża część zabytków ruchomych składowana jest w stodołach i pod wiatami ponieważ w wyremontowanym budynku magazynowym mieści się tylko ich część. Wpływa to niekorzystnie na ich stan techniczny, nie ma też możliwości wykorzystania tych eksponatów w popularyzacji kultury ludowej. Dlatego w 2022 roku uznano za zasadne podjęcie działań organizacyjnych zmierzających do budowy nowego wielofunkcyjnego obiektu, w którym mieściłby się studyjny magazyn zabytków, część pracowni konserwatorskiej, pomieszczenia dla prowadzenia działalności edukacyjnej oraz pomieszczenia biurowe i techniczne. W pierwszym etapie zostanie opracowana koncepcja funkcjonalno-architektoniczna na podstawie analizy dotychczasowego zaplecza magazynowego i edukacyjnego, potrzeb w tym zakresie a także opracowany zostanie program dalszych działań. Wstępnie szacuje się, że obiekt o powierzchni użytkowej w wys. ok. 2000 m², co oznacza, że szacunkowe koszty budowy mogą wynieść ok. 15 mln. zł. Planowane źródło inwestycji: Fundusze Europejskie dla Opolskiego.

W związku z ograniczoną powierzchnią Muzeum a także zakończony program merytoryczny ekspozycji muzealnej plany jej powiększenia nie zakładają przenoszenia kolejnych obiektów. Po zakończeniu odbudowy zagrody raciborsko-kozielskiej (tzw. rybackiej) do odbudowy pozostaną jeszcze następujące obiekty, które są zeskladowane w Muzeum:

- 1) „domek ogrodnika” ze Sławięcic – prace rozpoczęte w bieżącym roku, rozbiórka, przewiezienie i odbudowa zostaną przeprowadzone w roku 2022 (planowane koszty to 38 tys. zł)
- 2) spichlerz z Miejsca Odrzańskiego – 2023 lub 2024 rok
- 3) „pawilon chiński” z Gręboszowa – 2024 rok

Przyszłość Muzeum w zakresie ochrony i popularyzowania zabytkowego budownictwa wiejskiego regionu (podstawowe zadanie Muzeum określone w statucie) to tworzenie punktów muzealnych *in situ* w oparciu o zabytki w ich oryginalnej lokalizacji, podobnie jak to miało miejsce w przypadku chałupy w Kielczy, która pełni taką funkcję od 2002 roku. W 2020 roku zarysowały się możliwości zorganizowania kolejnych dwóch takich punktów: zagrody wiejskiej z pocz. XX w. w Olszowej oraz średniowiecznego kościoła w Obórkach. Dla obu tych miejsc zostały opracowane wstępne założenia organizacyjno-finansowe i od decyzji Zarządu Województwa Opolskiego zależą dalsze losy tych koncepcji. Wydaje się, że rok 2022 powinien być decydujący w tej sprawie, co nie oznacza, że w kolejnych latach nie pojawią się pomysły na tworzenie dalszych ekspozytur Muzeum Wsi Opolskiej w terenie. Z pewnością oznaczałoby to uratowanie wielu wartościowych obiektów zabytkowych (co mieści się w szeroko rozumianym

programie ochrony zabytków w woj. opolskim) a także utworzenie dodatkowych atrakcji na mapie województwa.

Rozwój Muzeum w kontekście pozyskania nowych odbiorców i przygotowania młodego pokolenia do uczestnictwa w kulturze

Pozyskanie nowych odbiorców oferty muzealnej zostały częściowo przedstawione wcześniej – tworzenie punktów muzealnych w wybranych miejscowościach woj. opolskiego na pewno wzmocniłby przekaz muzealnych treści nie tylko wśród mieszkańców tych miejscowości ale też w najbliższej okolicy i wśród turystów. Również sygnalizowany kierunek działalności muzealnej, tj. rozwój chowu zwierząt typowych dla gospodarstw śląskich lub organizowane pokazy tych zwierząt oraz wydłużenie sezonu udostępniania Muzeum do całego roku na pewno przyczyniłby się do zwiększenia frekwencji poszerzenia spektrum zwiedzających.

Elementem podnoszącym atrakcyjność Muzeum i zwiększającym krąg odbiorców są wystawy muzealne, które oczywiście im bardziej są ciekawe, tym bardziej stają się „magnesem” dla odwiedzających Muzeum. W 2022 roku planujemy rozpoczęcie realizacji stałej wystawy poświęconej chłopom śląskim, która poszerzy kontekst poznawczy muzealnej ekspozycji. Podobny cel przyświeca organizacji drugiej stałej wystawy, na której zostaną pokazane wybrane zagadnienia dot. budownictwa ludowego.

Ważnym zadaniem dla Muzeum jest przygotowanie młodego pokolenia do odbioru kultury, co Muzeum realizuje już od długiego czasu organizując zajęcia edukacyjne i warsztaty. Lista tematów tych zajęć jest długa choć, oczywiście, nie skończona. Potencjalne zwiększenie liczby zajęć poprzez podniesienie ich atrakcyjności oraz odpowiedni marketing w szkołach, jest możliwe, ale ograniczeniem jest brak większej liczby pomieszczeń, w których mogłyby się one odbywać (część z nich może być organizowana w obiektach zabytkowych ale warunki nie zawsze są sprzyjające – zimno i mało miejsca). Na pewno jednak dobrym kierunkiem rozwoju dotychczasowej polityki muzealnej w tym zakresie będzie rozbudowanie działań aktywnie włączających młodzież szkolną w przebieg lekcji i warsztatów a także w każdą inną akcję skierowaną do niej – konkursy, pokazy, gry terenowe. Z pewnością działalność taka zyskałaby na możliwościach z chwilą wybudowania nowego obiektu magazynowo-wystawienniczo-edukacyjnego.

Jarosław Gałęza, 25 listopada 2021 roku